

Předmluva.

Kdo se rozhlédne po vývoji českého jazykozpytu ve stol. XIX, toho nemůže nepřekvapiti, že již r. 1894 vychází I. díl Gebauerovy »Historické mluvnice jazyka českého«; neboť co bylo v čes. jazykozpytě vykonáno před Gebauerem, nijak nelze nazvati předzvěstí Histor. mluvnice. Bylo toho kvantitativně tak málo a kvalitativně svědčilo to často spíše o dobré vůli než o správném chápání jazykozpytných úkolů. Teprve krátce před tím, co dílo Gebauerovo již dozrávalo, objevují se drobnější i obsáhlejší cenné příspěvky k dějinám čes. jazyka. Je důležité, že i tento pokrok českého jazykozpytu z nemalé části úzce souvisí s činností Gebauerovou. Historická mluvnice vznikala za okolností i jinak nepříznivých. Její tvůrce musil odvaliti s cesty vedoucí ke správnému pochopení českého vývoje jazykového balvan padělaných rukopisů. Badatelská práce byla neobyčejně ztížena nedostatkem spolehlivých vydání starších památek, takže bylo třeba čerpati materiál hlavně z rukopisů.

Gebauer si byl dobře vědom toho, že svým dílem splnil úkol, jež si vytkl, nikoliv úplně. Tomu však ani jinak nemůže býti, protože je to úkol nad síly jednotlivcovy a protože ani nejdokonalější dílo dneška nemůže stačiti v budoucnosti. Jazykozpyt jako každá jiná věda je hledání pravdy a proto si klade nové a nové úkoly. Tento neustálý růst jazykozpytu, třeba jen v theorii, to stupňování požadavků musíme míti na mysli při posuzování každého díla jazykozpytného, a zejména souborného díla Gebauerova. Nelze je ceniti jen s dnešního stanoviska, se zřením k dnešním požadavkům, nýbrž se třeba především ptáti, co znamenalo své doby, čím obohatilo dotavadní vědomosti. Po této stránce lze s plným právem říci, že Gebauerova Historická mluvnice je dílo epochální. Ač vznikala za těžkých podmínek, přinesla nesmírné bohatství

nových poznatků, osvětlila vývoj českého jazyka po stránce hláskoslovné, tvaroslovné a syntaktické měrou, hledíc k dotavadnímu stavu českého jazykozpytu, netušenou.

Jak pronikavě zasáhl Gebauer do vývoje českého jazykozpytu, je nejlépe viděti z té okolnosti, že ještě dnes, téměř dvacet let od jeho smrti, vynořují se jen zřídka důležité otázky, na něž on neodpovídal, buď že mu tehdy netanuly na mysl, nebo že k nim ani nemohl přihlížeti, chtěl-li své obrovské dílo vůbec dokončiti. A dále zejména z toho, že většina novějších prací vychází z Historické mluvnice, jež skýtá tolik podnětů k dalšímu badání. Že se těmito novými studii Gebauerovy výsledky doplňují, opravují nebo i boří, je přirozený a nutný následek vědeckého vývoje. Bylo by úplným nepochopením Gebauera, kdybychom se domnívali, že lze ustrnouti na tom, co vytvořil on svým gigantským úsilím. Vážiti si jeho díla, ctíti je, znamená nejen je náležitě oceňovati, nýbrž v něm pokračovati a zdokonalovati je. K tomu nás vybízí nejen dílo samo, nýbrž i ta krásná slova, jež napsal jeho tvůrce v předmluvě k I. dílu Historické mluvnice (str. XI): „Látka je příliš hojná a předmět velmi nesnadný; práci bude třeba stále doplňovati a podle nových hledišť stále obnovovati.“

Tyto „Příspěvky k českému hláskosloví“ jsou nepatrnou splátkou na to, čím je český jazykozpyt památce Gebauerově povinen.

Poslední kapitola Příspěvků vyšla před časem v ČModFil. XI. Pojal jsem ji sem, protože souvisí s většinou kapitol ostatních, obírajících se se změnami ve skupení hlásek.

V Brně 20. dubna 1926.

Fr. Trávníček.